

WK 8°
190

205

Marja, wumožena tchora.

Wobrazk z misionstwa WK 8° 190.

wot

P. Palatre, misionara.

Zeserbscził

Handrij Dučman.

O. H. 14.
~~190~~
O. W. H. 190

WK
190

W Budyšinje 1874.

We kraju China, we wokrjesu Tsinku, njedaloko
chrtwje we Talekiao, leži khuda, njeznata wjeska Si-
uong-kaong. Tam chinešiscy zběžkarjo dwanacze lět
hako zapalerjo zakhadžachu. Pšched pšchikhadom tutych
bježbóžnikow rozčělachu burja ze swojim zamoženjom a
zawostajichu rubježnikam swoje prózdne wobydlenja,
měnich, zo budžeja so po wotkhadze rubježnikow zasty
do nich wrócić móc. Sich nadžija bu zjebana. Ru-
bježnich wubichu durje a bydlachu něšto nocow we
wopuszczěnych twarjenjach. Potom je zapalichu.

Hdyž běšče zběžk we tutym wokrjesu z pomocu
Europjanow poduščeny, wróćichu so wobydlerjo zasty
do swojeje wjeski. Z rozpadankow natwarichu sebi
někotre ze stómu kryte kěžki.

Wobydlerjo su pohanjo. Woni drje widža kščiž
na chrtwi we Talekiao, ale tele znamjo wumožjenja
do jich wutrobny njeryči. Woni su pšchi kšchescžanskich
swjedzenjach pšchitomni byli, ale su so njepšcheměneni
do swojich kěžkow wróćili. Misionarajo su jich wo-
phtowali a jim wjesoku powjescž wozjewjeli, ale ludžo
jim z někotrymi dwórlivymi słowami wotmłowichu.
Kralestwo bože pola nich žanu rolu njenamaka. Tola
Bóh, kotryž swojich wuzwolonych wšchudžom namakacž
wě, je tež we tutej wjescy tši pobožne dusche dobył
hako pychu za swój raj, mlodu, 31 lět staru žónstu,

Tang-senze, kotraž je ratarjej wudata, a jeje dvě dže-
sczi. W sczěhowachm chcu spodzimnu stawiznu powje-
dacž, kaž su ju misionaroyo wozjewili.

1.

Khoroscž djaboškta.

Tang-senze běsche rodžena póhanka a bjez nabož-
nistwa wotrostka. Dwójch za lěto kłafny so psched
rowami swojeje swójby. To běsche jeje chke Bohu-
skłuženjo. Wjacy duchownoho tróschta Konfucius, za-
ložer jich wěry, swojim Chinesam zawostajicž njewje-
džesche. Tale wěra njeje wobcžežna a zložuje so po
požadanjach ludži. Tola njepodawa swojim wuzna-
warjam žaneje brónje napschecžo djabokej, kotrohož na-
pady tam rědke njesu. To je tale žónska na sebi
nazhonika. Dwa a dwacyči lět stara běsche so wo-
ženika a starschiski dom wopuschcziwshi do domu swo-
joho muža zastupika, hdžež zly njepscheczal na nju
cžakasche.

Wona na wutrobnje schorje, a bórzy ju druha
khoroscž napadny, kotraž so wschěm lěkarškim srědkam
pscheczijesche. Džeń wote dnja so khoroscž bóle wot-
krywascche. Zrudnje prajachu sobustawy swójby: „To
je khoroscž djaboškta.“

Po kšchescžanskej ryczi by to rěkało: žona je wot
djaboła wobsynjena. A to we pohanskich krajach nicžo
žadne njeje. Tale druha khoroscž cžinjescche, zo přenju
wjacy kědžbu njemějachu. Burja wopuschcziwu lěkarjom
a pytachu pola bonzow*) a kuzkarjom pomoc. Bon-

*) bonza (t. r. pobožny) mjenuja so pohanscy popja we Ja-
panje a Chinje.

zojo a kuzkarjo pschepytachu kuzkarške knihi, zo bychu někajki mócnny srědk napscheczo tutej khorosczi wuslědžili. Tola djabol zaniczesche wschitke jich pospyty a cźwilowasche wbohu žonu cźim bóle. Zjewjesche so jej we swojej hroznej helstej postawje a wudžerasche na nju swojej woczi. Žona zastraschnje wołasche a bludžesche spanjo swójby. Někotre žony wostachu někotre nočy pschi jeje łožu, zo bychu ju změrowałe a někajke wolóženjo pschihotowałe. Sich staroscź niczo njepomhasche. Djabol pschińdže do komory, zleczi na łožo khoraje, syny so jej na ramjo a na wutrobu a cźwilowasche ju wschelało. Druhdy pschimny jeju ruch a zamkny jej tať kručze, zo mocy někotrych cźłowjekow je róžno sczahnyć njezamožachu. Wboha žona, kotraž sama djabola widžesche, wołasche po pomoch. Zeje stražnich, nastrojani kaž wona, nje wěrjachu so hibnyć. Tajke nócne stražowanjo so jim njespodobasche a tohodla je wostajichu.

Mužoj radu sķladowachu, sčto ma so cźinicź. „Djabol so železa boji,“ prajesche jedyn. „Mi so zda, hčnyž bychmy ju z wulkimi nožemi stražowali, by so djabek pschi zastupjenju do komory nožow nabojať a cźeknyť.“ — Druhi pschistaji: „A jeli pschi wohladanju nožow cźekať njeby, damy so z nožemi do njoho a tať budže pomhane.“ Talc rada so wschitkim spodobasche a lubjesche wěstu pomoc. Wobzamknychu, zo so hižon scžehowach wjeczor sčesčzo mužoj z wulkimi nožemi do komory stupja, zo bychu djabola zahnali.

Wjeczor zestupachu so sčesčzo burja pschi łožu khoraje žony. We swojim cźasu, kaž hewať, pschińdže djabol a zapocža swoju haru. Žona zastraschnje wołasche. Mužoj swoje džeko zapocžachu: někotsi wysche łoža ze swojimi nožemi rubachu, ale njewidžomnoho

njepšhecžela njetrjehichu, družy kačachu a rubachu po komornych kutach. Žona pač bóle wołasche a djaboł ju kaž hewał czwilowasche. Potom so njewobschko-
dženy zhubi.

Burja njewjedžachu sčto, a dźiwachu so jeno, kač je so djaboł psched jich nožemi wukhowacž móhł. Zedyn mēnjesche: „Podarmo by było, hdyž chcyli to hyscže junu spytacž. Bóle tola njebychmy rubacž móhli, hacž džensa. Zeli djaboł džensa bjez schody woteschoł, dha to druhi raz tež lěpje njebudže.“

Družy jomu swědcžachu, prajich: „Brawje masč. Pschichodnu nóc wjach k khorej njepóndžemy.“

Swójba khoreje žony njepušcži hyscže nadžiju, ale spytowachu wschelake srědki k zahnacžu djaboła. Ale nicžo njepomhasche. Zasty radu sčadowachu, kač móhli djaboła zahnacž. Zedyn radžesche khorej: „Zeli do toho zwoliš, donjesemy tebe psched wječorom do hródže. Hdyž wječor djaboł do komory pschińdže a tebe njenamaka, budže sebi snadž myslíč, zo sy wurjeka a njepšchińdže wjach, a ty změješ mēr.“

Rady khora do toho zwoli a nadžijesche so, zo pschez to dawno parowany mēr zasty dóstanje. Tale lescž nicžo njepłacžesche. Wječor pschińdže djaboł do hródže a wołanjo khoreje pschibuznym zjewi, zo su jich nadžije zasty zničene. Nastróženjo wschěch běšche wulke. Donjesechu žonu zasty do komory a njewjedžachu sebi žaneje rady.

Wtjez tym běchu zhonili, zo móžeja kšhesćenjo djaboła pschez pjenježki a swječenu wodu zahnacž. Pschi wschej wotkhiłnosći napshecžo kšhesčansiwu tola we swojim zadwělomnym postajenju wobzamlnychu, zo

do cyrkwy we Talekiao póndžeja, zo bychu sebi tam wot knježnow swjećene pjenježki a wodu wuproshli.

Nazajtra pschewjezeschtaj so dvě pschibuznej žónskej khoreje i sotse Song-Kienku pschi tamnej cyrkwi a zjewischtaj jej, zo je žona wot djaboła krjudžena a zo napscheczo tomu žane dotal nałożowane srědki njesu pomhacž chcyte. Z próstwu pschistajischtaj: „Móžesch drje namaj swjećenu wodu a někajki pjenježk dacž? Khora by swjećenu wodu wupika a pjenježk sebi wo-koło schije potwšnyka a djaboł by snadž swoje wopor puschcził.“

Knježna wotmłowi: „Kady. Njebych wjedžala, schto móhło mi zadžewacž, wam tule słužbu wopořacž.“ Pschinjese jimaj swjećenu wodu a pjenježk.

Trochu nabojaney, njewěrjeschtaj sebi póhanskej žonje swjećene wěcy wzacž. Knježna jimaj prajesche: „Wzmi-taj to bjez staroscže a dajtaj žonje wodu picž a potwstaj jej pjenježk wočoło schije.“

Žónskej prajeschtaj: „Njehasch jej ty sama wodu picž dacž a pjenježk wočoło schije potwšnyčž?“

„To njeje trjeba,“ wotmłowi knježna. „Djaboł so swjećeneje wodny a pjenježka bóle boji, dhyžli toho, kotryž je podawa.“

Zasty prajeschtaj žónskej: „Zeli ty sama soba nje-póndžesch, mój nicžo njewuczjinimoj. Hdyž so mój samej wrócžimoj, pschińdže djaboł na naj cžokm, woz-nje swjećenej wodže a pjenježkej móc, a hdyž domoj pschińdžemoj, njebychmoy nicžo měkej, hacž wschědnu wodu a kusł kopra. Hdyž so swjećizna zhubi, wu-směje so djaboł tuthym wěcam. Ty sama dhyrbisch wodu a pjenježk njesčž. We twojimaj rukomaj je to wěste a djaboł njemóže je wobschłodžicž.“

Knježnje chchſche ſo teje bojoſczi ſmjecz, ale po-
darmo by ſpytała, jej hinaſ pſcheſwědczicž. Ze ſobu-
želnoſcže zwoli do jeju próſtwy, wza ſwjeczene wěch
a džěſche z nimaj do wſy. Za ſchtwórcž hodžiny
běſche pola khoreje. Ta na ſožu kleczeſche, cziſny ſo
cžasto na woczi a wospjetowaſche ſtajnje budhiſtiſku*)
modlitwicžku, kotruž pohanjo ſami njerozemja, ale we
cžasu cžerpjenja a horja ſtajnje praja.

Jeje pſchithodna macž jej do komory zaſtupiwſchi
rjekny: „Hlej tu je ſotra z Talekiao. Ma ſwjeczenu
wodu a pjenježł, zo by khoroſcž djabołſku zahojila.
Džakuj ſo jej prawje jara.“

Wboha wobſhnjena ſo pozběhny, poſtrowi knježnu
a proſcheſche ju, zo by jej ſwjeczenu wodu dała a jej
pjenježł woſoło ſchije poiwſnytu. Komora běſche
počna wčzipnych pſchihladomarjom. Wosebje tamni
ſcheſcžo, kotsiž běchu z wulkimi nožemi za djabołom ru-
bali, hladachu wčzipnje, ſchto drje knježna ze ſwojimi
wěcami wuczini.

Khora běſche pſchez wutrobnu khoroſcž, pſchez dołhe
bjezſpanjo a pſchez wurjadne duchowne a cžělne cžer-
pjenja tał zeſłabjena, zo běſche ſtrach wo jeje žiwjenje.
Knježna to ludžom zjewi, zo njebhchu cžělnu khoroſcž
z djabołſkim wobſhnjenjom pſcheměnili, jim prajich:
„Swjeczena woda a pjenježł wotdžeržitaj djaboła. Wón
ju njebudže wjacj cžwilowacž a njepſchińdže wjacj do
komory. To móžu wam prajicž. Cžělnu khoroſcž
zdalicž, je wěc lěkarjom. Moje ſrědky ſu za duſchu,
nic za cžěło.“ Potom ryczeſche khorej: „Hdnyž do
komory ſtupich, ſkſchach tebje póhanſke ſłowa wu-

*) budha běſche pſchibóh a załožeř wěry, kotraž ſo we
Chinje, Japanje, Siamje a Tibetče wuznawa.

projicź. To su djabolske słowa a móžeja skutkowanju
mojich nadpschirodnych srědkow zadźěwacź. Chcesch=li,
zo bych teby ze swjeczenej wodu pokrjepiła a tebi pje=
nježt pschipowsnyła dyrbiš mi slubicź, zo tamne słowa
ženje wjach wuprajicź njechajch.“

Žonje njeběšche czežke, tole slubicź, a to čím
mjenje, dokełž běšche jeje dotalna modlitwa k djabołej
podarmo była.

Knježna wza swjeczenu wodu, wokrjepi žonu a
ložo, powšny jej pjenježt wočoło schije a wostaji jej
schkleńcźlu swjeczeneje wodny. Tak bu započate wojo=
wanjo mjez Khrystusom a djabołom, mjez swjatej
knježnu a hadom, kotromuž běšche wona hłowu roz=
teptała. Kónc wojowanja běšche wěšty. Knježna ry=
cześche póhanam hišcže wo wěrnoscjach kšchesczańskeje
wěry a pschifaza jim: „Dutse mi pomjesč pschinjesče,
kał z khorej khodži.“ Na to džešche k czołmej a
wróczi so do Talekiao.

Džeń so miny a djaboł so wjach njepořaza. Swójba
pocža dobru nadžiju mēcź. Tola so hišcže nochy bo=
jachu; pschetož w nochy běchu djabołowe napady naj=
hóršche byłe. Hdž so, wječoricź pocža, njebu pokrje=
pjenje ze swjeczenej wodu lutowane. Wschitch czałachu
wčipnje na to, šhto pschińdže. Nóc so w měrje miny
a khora tał pokojnje spajche, kaž dotal za wjele ty=
dženjom nic.

„Kšchescženjo mija zawěrnó dobry srědk napšhecžo
djabołej.“ Tak sebi ludžo powjedachu. Ale pschi tym
tež stejo wostachu. Žim do myslow njepschińdže, zo
bychu so dale prascheli, hacž tale wěra, kotraž móže
móc žlych duchow zničicź, njeje prawa a jenicźka wěra,
kotraž dyrbi so wěricź. We jich woczach wěra nicžo

njeběšče, a budžichu-li so wot djaboła tał wuswobó-
džicž móhli, njeběchu so dale wo nju starali.

Smójba wumoženeje žony běšče knježnje džať dó-
žna. Nělotre stawy džěchu do Talekiao, zo bychu tam
powjesčž wotedali a so za wumoženjo podžakowali.

2.

Rščcženca.

Djabol so wjach we komorje póhanskeje žony nje-
pořaza. Zeje moč so wrócjeć počachu, a zdasche
so, zo je smjercži wutorhnjena. Tola to běšče snadna
hnada porno tej, kotruž běšče knjež khorej hiščcže
pšchihotował. We duschi khoreje so sřradžu něšto
pšchihotowasche. Wona pšchirunasche pokoj, kotryž
běšče jej pomoc knježny pšchihotowala, ze smjert-
nym strachom a hróžbu, z kotrejež ju wschitke próco-
wanjo bonzow a fužkarjow njeběšče wutorhnyčž zamo-
žiko. Wona pšchi sebi rozpominasche, kažta drje to
wěra je, kiž je so napschecžo djabolej tał móčna wo-
pořazala. Wobnowjesche sebi we pomjatkfu wěrnoscže,
kotrež běšče knježna pšchi swojim wopřcže póhanam
wozjewika. Tola běšče tele dopomnjecžo jeno cžemne.
Dokelž mějesche wulku dowěru k swojej pšchihodneje ma-
cžeri, prajesche jej junu: „Bych rady sotru z Talekiao
zasty wohladała, a so jej ertnje podžakowala za wschitko
dobře, šchtož je na mni cžinika.“ Tele pšchecžo pať
běšče jeno zakřyw, zo by swoju žadosčž za spóznacžom
řšchescžanskeje wěry postajika.

„Derje,“ wotmłowi pšchihodna macž, „pšchepro-
šmy sotru na wopřyt.“

Knjež sam wobstara tele pšcheproschenjo, přjedy

hacž móžesche je pschikhodna macž wobstaracž. Bóh sam wobudži we wutrobje knježny žadoscž, zo by do wjeski schła z wotpohladanjom, tule duschu za Boha dobhecž. Z wjesokosczu bu witana a ryczesche zjawnje ze žonu, kotraž jej ledžbnje pschipoškuchasche. Zjewi jej wažnische wěrnoscze wěry. Symjo padny na taš derje pschihotowanu rolu, zo khoru na kóncu rozryczowanja sama prajesche, zo chce kšchescžanka bycž.

Na to jej knježna wotmłowi: „Ty chceš kšchescžanka bycž a swjatu kšchcženicu dóstacž. Prawje taš. Tola dyrbju tebi prajicž, zo kšchcženca jeno duschi pomha, czělnu khoroscž paš njezahoji. Ze wjele póhanow, kotřiž sebi kšchcženicu hafo lékarstwo za czěto žadaja a sebi mysla, zo njebudžej wumrjecž trjebacž, hdny su kšchczeni. To je zmylk. Kšchcženca zahoji jeno khoroscž dusche a njeskutfuje na czělnu bėdnoscž.“

Khora rjekny: „Žadam sebi kšchcženicu, nic hafo srědk napšhecžo mojej khoroscži, ale, zo bych duschu wumožila a do njebies pschischła. Sym djabola doscž zacžula a njecham so z nim we heli zasny wohladacž. Chcu kšchescžanka bycž.“

Knježna wotmłowi: „Prjedy hacž móžesch kšchcženicu dóstacž, dyrbišch modlitwy nawuknycž, kotrež kšchescženjo rano a wjecžor k božej czescži spěwaja, a tež katechismus, kotryž wucžby nascheje wěry wopšchija. Tudy su jeno póhanjo a nichto njeje, shtož by tebe w tutej wucžbje rozwucžicž móhk. Jedny srědk jeno je, hdny by ty na někotre tydzenje do Talekiao pschischła. Tam budžemy ja a moje sotry tebe na kšchcženicu pschihotowacž.“

Na to wobrocži so k mužej a pschikhodnej macžeri khoruje a rjekny, „Rozpomnicze sebi mój namjet, ko-

trhž sym runje scžinika: chceže-li khoru do Talekiao pschivjesč, ju tam radh k sebi wozmjemy.“

Hdyž běsche knježna woteschka, nasta we swójbje njemałe hibanjo. Hacžrunje běsche djaboł jeno pschez knježninu srědk woteschoł, njeběsche zaforjenjene hidženjo kšhesčzanstwa tola ha nnyło. Pocžachu zasj prawje hkupe wěch bledžicž, kaž to pschey je, hdyž póhanjo wo wě-
rje rycža.

Někotři prajachu: „Žona je wot djaboła wumo-
žena, bjez toho, zo by dyrbjala kšhesčzanka byčž. Schto je jej do myslow pschischko, zo chce nětko wěru nje-
bjeskoho Knjeza pschijecž? Schto móhło jej to nětko
hischče pomhacž?“

Druhy mēnjachu, pschistojnosče dla dyrbjala so jej tale krocžel tola dowolicž: „Sotra z Talekiao je so jara pscheczelná napschecžo nam wopokazala. Jej ma so žona za wumoženjo džakowacž. Tež je knježna poskicžika, zo chce pola sebje pschijecž. Hdyž so ža-
dosčzi žony spjecžimy, budžemy we woczach kšhesčza-
now hako njedžakowni ludžo płacžicž. Wjšche toho tamna krocžel žony naš njewjaza. Njedy je wona kšhesčzanka; ma winu k tomu. My pať wostanjemy wěry swojich wótcow swěrnj.“

Knjez tať wjedžeschě, zo mērna strona zwjercha wosta. Za někotre dny bydlesche žona ze swojej pschi-
kšhodnej macžerju we stwje pschi chrkwi we Talekiao.

We swojej wjšchy běsche wosrjedž pohanstwa žiwa była. Běsche spróste klecža a wohidne rycže skšhšhecž dyrbjala, kajkež móže jeno ert wot Boha wotwobrocže-
noho cžkowjeka wuprajecž. We Talekiao běchu wšchě njepschistojne skłowa póhanskeje rycže njeznata wěc. Tu wona ani zwadu ani klecža njeskšhesche. Sotry po-

kojnje swoje džěka wobstarochu; kłodžachu do cyrkwie, spěwachu rózowc a wječorne paczerje. Žona skhšesche pschi swojim khorym kóžu jeno słowa luboscze a njetriebasche so pschi rozryčowanjach ženje zaczerwjenicž. W měrje a pokoju minychu so jej dnj, runje tał noč. Jeje duscha, hižoni kšesčzansta po žadosći, wužiwasche pokoj, kajiž jej póhansta modlitwa a kuzlarsta keliija bonzow njeběsche pschihotowacž móhka. Běsche we swojim nowym wobhdlenju zbožowna a wupraji to tež zjamuje.

Talekiao njeje daloko wot wjeski, hdžež běsche žona doma. Toho dla pschikhadžachu často wopyty k njej. Pschibuzni a pscheczeljo sedžachu často pschi jeje kóžu a napraschowachu so ju wjele za kšesčzanami, za žiwjenjom sotrow atd. Wona z tajkej njetajenosću a sprawnosću wotmłowjesche, zo z hidženjom napjelnjene wutrobj njewjedžachu, sčto prajicž, a běchu k poczečowanju nucžene. Bjez bojosče psched cžkowje- kani abo dla pschichodnosče wona wuzna, zo so wot kšesčzanstwa nihdy wotwobrocžicž njeda a zo jej zbožo dusche bóle na wutrobje leži, hacž strowoscž cžěka. Pohanj, wot tajkeje kutosče pscheskapnjeni, njewě- rjachu sebi, jej pscheměnjenjo wěry někał poročowacž. Tak skutk boži bjez zadžewkow pofracžowasche.

Knježna wucžesche wschědnje něsčto wot kšesčzan- skich modlitwow a wukładowasche jej wěrnoscze swja- teje wěry. Nazajtra dyrbjesche žona tute słowa a wukładowanja wospjetowacž. Skabosczi pomjatka so- tra pscheczelnje na pomoc khwatasche. Tele wschědne wopokazma luboscze hnujachu žoninu wutrobu. Za- pschija k njej tajku pschihilnosč, kotruž pozdžischo ženje njezapřě. Tule pschihilnosč powuži knježna a

wuwoprascha so žonu za napadami djabola. Žona jara njerady a z woħańbjenjom wo tym rycžesche. Ženo, zo sotru zrudžiła njeby, zjewi jej nadróbnje wscho, sčtež a kaž smy we přenim wotdželenju powjedali.

Dwaj měsacaj wošta thora žona pola sotrow we Talekiao a bu potom we cyrkwi křcžena. Ženje drje njeje so křcženca dorosczenoho z wjetškej wjesoloscju powitała. Žona pať běsche nic jeno pschez horliwoscž we wufnjenju a spēwanju modlitwow, ale tež pschez žiwu žadoscž za křcžencu ludži tať zwjeseliła, zo jej wschitch khwalbu dawachu. We lécze 1867 bu křcžena a nowa křchescžanka je hačž do poslednjoho dnja swojoho žiwjenja spodžiwawjo wschitkich wostała, kotsiž ju znajachu. Wschudžom so kóždomu wo njej powjedasche.

Křcžena wona na swěcže jeno na jenu wěc myšlesche, na zbóžnoscž dušche. Najradscho powjedasche wo njebjesach a wjeselesche so, zo budže po čerpjenjach na zemi joho zbóžnu pschitomnoscž wužiwawž móc. Ženje na swoju khoroscž njeskoržesche. Wo čělnu strowoscž mějesche mačo staroscže. Hdnyž chchysche ju sčtó čerpjenjom dla wobžarowacž, prajesche, zo dyrbi so po Žezusowym pschikladže na zemi čerpjecž, zo bychu so wobeńdžene hrěchi zapokucžike.

3.

Křchescžanska macžer.

Wo křcženich woteńdže žona z Talekiao. Njerady ju wot so pushecžichu. Wotkhorjenjo wona njehladašche, tola duchowna radošcž, kotraž jeje wutrobu napjelnjesche, a pokoj, kotryž wužiwasche, wotstorko-

waschtaj hodžinu jeje wotemrěcža. Za nělotre tydženje móžesche wona zasty kłodžicž a swoje džěta po domje wobstaracž.

Hewał najbóle maja nowjeńtojo mjez póhanskim domjachmi swojeje wěry dla hidženjo a pschejczěhanjo pschětracž. Tola tajke wobcžežnosće wona njenazhoni. Zeje pschikhodna macž, kotraž běsche ju we Talekiao dwaj měsacaj khoru hladała, wjedzesche derje, kał kšesceženjo žonu póccžiwosće cžescžuja a lubuja. A to so jej dobro zdasche a tohodla jej ženje noweje wěry dla ani najmjeńšeho poroka njescžini. Zeje muž njeběsche hišcže djabołowe napady zabyl a dopomnjesche so pschecy hišcže na struchke nohy, we kotrychž běsche wostudłoho djaboła wotehnacž spytował. Spóznawasche pał tež, kajki džal je kšesčanskej wěrye dókžny. Toho dla žonje žanych zadžěwłow njecžinjesche.

Wosrjedž swojeje swójby dopjelnjesche žona swobodnje wschitke kšesčanske winowatosće. Njedželu a swjaty džen džěsche wona rano zahe do Talekiao a běsche tam přěnja ze wschěch wołožnych kšesčanow. Postrowiwschi sotry pokaz a swoju modlitnu knihu a wuprosty sebi pomucženjo wo pišmifach, kotrež njerozemjesche. Potom woteńdže do jstwicžki a wufnjesche je. Potom, hdyž běchu kšesceženjo zhromadženi, džěsche do cyrkwe, wopyta kšchžowy pucž, a wopuschcži cyrkej halle po skóncženju božich skžubow. Potom džěsche zasty do jstwicžki a wufnjesche kšwilu. Psched woteńdženjom woprascha so sotry, hacž we tydženju žadny mjeńšchi swjedžen njebudže. Njechasche tež małe swjedženje skomdžicž, ale je we cyrkwi swjecžicž. Doko nawšchi wschitko, wróczi so zasty do swojeje wjeski.

Nělotre tydženje po swojej kšcženich a na zapo-

cžatku swojoho wotkhorjenja poča wona pschi pomysle-
nju na dusche swojeju džěsczi hłuboku zrudobu. We
swojej póhanskej swójbje njemějesche niłoho, sčtož móhł
jeje wutrobnu boloscž zapšhijecž a wolóžicž. Toho dla
swoju zrudobu tamnej knježnje dowěri, prajich: „Wěsch,
zo mam dvě džěsczi, tsilětnoho hólčeca a jenolětnu
holčicu. Žena myslicžka mje nětko bjež pschestacža
tyšhi: mojej džěsczi staj pohanaaj. Sčto mam cži-
nicž? Njebych jej móhła tschcžicž dacž abo sama wu-
tschcžicž?“ Těle praschenjo běšche cžežke, dokelž so na
nje cyle po macžernej žadosczi wotmłowicž njehodžesche.

Knježna jej wotmłowi: „Prjedy hacž móžetaj so
džěsczi wutšcžicž, dyrbišh t tomu dowolnosčž swojoho
muža mēcž. Hólčec budže něhdy hłowa swójbny a
toho dla budžeja joho po póhanskim waschnju kublacž.
Wón budže swojim prjedomnikam woprowacž a t jich
cžešczi papjeru zapalecž a kažkej maja pohanjō hewaf
waschnja, cžinicž. Bhrnje joho skradžu wutšcžika,
njescžinišh joho tola tschescžana. Doroscženy budže
wón póhan, kaž joho nan. — Holčica wopuschcži
něhdy dom a woženi so. Tola tu by twój muž sterje
wutšcžicž dowolit a ju pozdžišcho tschescžanej woženik.“

Tale rada žonu změrowa. Šnydom skušchomasche
wona za zmyslenjom swojoho muža w nastupanju hól-
čeca: Mluž jej to runje prjecž zapowdži. Žona nje-
běšche hinašche wotmłowjenjo wocžakowala, a tola tuto
wschě jeje mysle zastaji. — Potom rycžesche wo hol-
cžich a naspomni, sčtož běšche jej knježna prajila.
Mluž njewjedžesche sčto, ale njeslubi nicžo. Wón mě-
njesche, zo je džěcžo hišcže jara małe a zo je hišcže
cžasa dosčž; pozdžišcže by so na to myslicž móhko.

Ža nětotre dny wona zashty spyta a dósta, sčtož

běšče woczałowacź móhła. Muz dowoli křczenicu holczki, pschistaji pať tež, zo ženje dowolicź njebudže, zo by najstarschi ze swójbny křcěčan był.

Holczka bu křczena a dósta mjeno Marija, kotrež běšče tež macź we křczenich dóstała.

Zasty storkěšče žona knježnje: „A, mój synk? dyrbju dha wschu nadźiju zhubicź? Njedyrbi dha mje wón do njebies scžěhowacź směcź?“

Knježna wotmłowi: „Bóh je wschomócnny. Hdž je tebi po swojej smilnosći hnadu křczenich dať, móže to runje tať lóhcy twojomu synkej wudžělicź. Wěra nam porucža, zo dyrbimy so pschecy na božu smilnosć nadžijecź. Na tebi nětko je, wěčne zbožo twojoho přenjorodženocho wot Boha wuprosycź.“

Z tym so žona społoji a połoži pschichod swojoho džěscža do božeje ruki.

Róžde lěto pschińdže tam missionar a wučěšče wěrimych křczeniske słowa a pruhowasche tych, kotrychž běšče we přjedawšich lětach hačo křczenikow postajik, hacž hišcže wjedža, sakrament zastynaroda na prawe waschnjo wudžělecź. Teke pruhowanjo sta so zjawnje we chrkwi. Žona běšče tam tež pschitomna była.

Dotěłž stajnje na wěčne myšlesche, pschińdže nje-dželu k kněžnje a prajesche jej: „Sym widžala, kať měšchnik waschnjo křczenja wučěšče, ale njeistym sebi wschě jeho rozestajenja we pomjatkú skhowala. Rady bych křcěciz nawučnyła. Nječasch mi křczeniske słowa prajicź a mi pokazacź, kať ma so woda na džěscžowu hłowu lecź?“

Kněžna tule žadoscź rady dopjelni. Po krótkim času wjedžesche žona, kať so křcězije. Kněžna so ju

na to woprascha, cžoho dla je chcyła kšchćicž nawuŕnyčž?

Žona wotmłowi: „Bóh snadž mi hišcže wjach džěcži wobradži. Bychu=li strome byłe, mój muž wěscže njedowoli, zo bych u so kšchćile. Bych=li pať je we smjertnym strasche widžala, bych je sfradžu wukšchćila. Bych chcyła tróšcht měcž, zo bych jim tež žiwjenjo dusche dacž móhła, hdhž sym jim žiwjenjo cžěta dała. Za sama chcu je do njebies pósłacž.“

Zeje pschecža so dopjelnichu. We poslednich lětach dósta hišcže dvě džěscži. Wot khorowateje maczerje porodženej běšchtaj sebi załožk smjercže sobu na swět pschinjeskej. Tene wumrje sydom mějacow po narodže, druge za tsi mějach do wěcžnoscže pscheńdže. Wobej běšchtaj wot maczerje kšchćenej. Wacž jeno mačo sylzow za nimaj płakasche, dofelž wjedžesche, za staj zbóžnej. Tež cžujesche, zo budže bóržy sama pschi nimaj.

4.

Zbóžna smjercž.

Zeje močy so dale a bóle zhubjowachu. Porědko móžesche stanyčž. Poslednje tsi mějach psched smjercžu njeje kžo wjach wopuschćila. Snježny z Talekiao ju cžasto wophtowachu, modlachu so z nej, dopomnjachu ju na Khrystusowe cžerpjenjo na kšchću a napominachu ju k scžerpnošcži.

Pohanjo ze wsy džiwachu so na tychle wopokazmach kšchescžanskeje lubosče, kiž su póhanam njeznata wěc. Žjawnje sebi wo tym powjedachu: „Kať so kšchescženjo mjez sobu lubuja! Woni khoru žonu bóle wophtuja, hacž jeje pschecželjo. Psched něšcto lětami

ju hišcže njeznajachu. Wot časa, hdžež je jich wěru pschijała, na pschemo k njej khodža, zo bychu ju w jeje čerpjenjach tróšchtowali.“ Tak sebi póhanjo powjedachu.

Zunu poča jeje muž so hórkoštnje na kšhesčzanstwo hóršhicz, dokelž swoju njespołojnosć wjach wobknježicž njemóžesche. Wěšche so jomu wostudžiło, na khore kóžo swojeje žony hladacž. Toho dla poča njerozomnje jeje wěru hanicž: „Shto dha tebi tale wěra pomha? Szoho dla měto so kšhesčzanstwo pschijecž, hdhž dyrbi cžłowjeł psched smjercžu tsi chke mějacy na swoim kóžu boloscže čerpjecž, kotrež nihtó stajicž njemóže? Shto je tebi kšhesčzanška wěra hdh pomhała? Pjecž lět to je, zo sy kšhesčzanstwo we swojej khorošći pschijała, ale wotkhorjela njeisy. Wot tohole časa sy pschecy khorowata, a wschě twoje modlenjo tebi tež najmjeńsche wolóženjo pschinjesło njeje. Wschědnje so modliš a shto masch z toho? Ty ženje wjach nje- stanjesch.“

Z tymile słowami muž komoru wopuschcži. Wod- njo pschińdže wón zasny. Zdasche pať so, zo so swoich njerozomnych rycžow cžim bóle hańbuje, dokelž přjedny pschez chke pjecž lět žane hrozne słowo napischecžo jeje wěrje wuprajik njeběšche. Žona sebi myslesche, zo je čas, zo jomu někotre wuswětlenja da. Toho dla prajesche: „Wěra njeje k tomu, zo by boloscže cžěła zahojika. Kšhesčzan, kotryž tudy čerpi, njeje tak wob- žarujomny, kaž ty měniš. Wschitcy kšhesčzenjo su hrěšhnikojo. Wschědnje hrěšhiny. Swoje hrěchi pať dyrbinny zapoľucžicž, přjedny hacž móžemy do njebes pschińcž. Shtož swoje hrěchi na zemi pschez čerpjenja a poľucženjo zaruna, pschińdže hnydom po smjercži k

widženju Boha. Štóź pał na zemi nicžo czerpjeć nima a połutu njecžini, budže dołhi čas za swoje hrěchi we płómjenjach čiřcža czerpjeć dyrbjecž. Šy slyšchał, kał su mje knježny z Talekiao ł sczerpnoscži a połutnosćži napominałe. To su cžinite, dofelž w,edža, zo mi czerpjenja, łotrež sczerpnje znjesu, po smjercži spěšnischo njebjesa wotewrja. Toho dla na swoju łhoroscž njeřoržu, ale bjeru ju ł zapołučenju svojich hrěchow sczerpnje na so.“

Muž jej na to wotmłowi: „Haj tał! Tola ja, kiž łchescžan njeřhin, njemóžach to zhudacž.“

Tał bějche zasty měr w domje a wot tohole dnja njeřlyšchesche so z mužowoho hortu žadny poswar wjach. Tež dyrbjesche dospołnosć swojeje žony cžescžowacž.

Běšche to 5. septembra 1872, hdyž miřionar P. Palatre pschez Talekiao pučzowasche. Žona běšche słabscha, dnyli hdy přjedny a cžujesche, zo so jej smjercž bliži. Žadasche sebi poslednje wolijowanjo. Pšchiwjezechu ju 6. septembra na cžołnje do cyrkwy. Tam wona božu mřchu slyšchesche, a dósta swj. woprawjenjo a poslednje wolijowanjo.

Bjez stracha cžakašche nětko na smjercž. Tola njeběšche jeje wjesołosć hiřcže dospołna. To wona knježnje zjewi, prajich: „Cžuju, zo mnu na smjercž dže. Džakuju so Knjezei za hnadu łchcženich. Wot njoho wocžakuju miłosć, zo mje do swojoho raja wozmje. Žena wěc mi njepołoj cžini. Šhto budže po mojej smjercži z mojoho džěscža? Řchcžene je. Tola mjez pohanskej swójbu nima žane wuhlady na zbožnosć. Budu-li ja morma, budžeja ju do pohanskeje swójby slubicž. Potom zahinje a bjez porołow swědomja wo-

puschczi wěru, kotruž we swojej małosczi zeznacž nje-
mózesche. Sšto ma so tu czinicž?“

Rnježna jej wotmłowi: „Njestaraj so. To njeje
tač czežko, kaž mēnisch. Sym hižom někotre džěcžo
w tychsamych wobstejnosćach widžala. Za slubju, zo
je pola křesćanskeje swójbny zastaram. Zeli twój muž
do toho zwoli, je wumožene.“

Tele slubjenje khoru jara zwjeseli. Rnježna wěc
hnydom do rukow wza a narhča křesćanskoho za-
stojnika we Talekiao, zo by holczku hačo swoje džěcžo
pschijač. Potom džěšche k nanej, kiž Tany-kien-kie
rěkasche, a wudobny pschez swoje skowa, zo wón pisno
podpisa, we kotrymž běšche postajene, zo ma holczku,
hdyž budže wosom lět stara, k knježnam do schule
kłodžicž a tam modlitwy a knihi křesćanow wuč-
nyčž; tež smě ju jeje zastarach nan do křesćanskeje
swójbny wudacž.

Ahora žona widžesche wschitke swoje pshecža do-
pjelnjene. Z wjesolej wutrobu prajesche: „Rnježe,
nětko daj mi w pokoju wusnyčž.“

Tamny misionar pschińdže 18. septembra po pól-
noch zasty do Talekiao, zo by jenej khorej poslednje bože
wolijowanjo wudželič. Na khoru macž pač běšche po-
zabnyč. Po božej mschi so na nju dopomni, njewje-
džich, hačž je žiwa abó morma. Woprascha so, kač
so jej wjedže. Prajachu, zo móže lědym hišcže dwaj
abó tři dny žiwa wostacž, a zo nicžo wjacy wužiwacž
njemóže, tola ma dobrny rozum a zwjeseluje pschez swoju
sczerpnosć a dowěru na Boha wschitkich, kotřiž ju
wopytuja. Wěšchnik njemózesche ju wopraxecž, tola
chcysche jej hišcže někotre tróšchtne skowa prajicž a
smjertny wotpustk wudželicž.

Pschemodžany wot zastojnika, kotryž běšče džowcžicžku hašo swoju pschijał, poda so měšchnik w czołnje do wjeski. Knježny džěchu pěchi a běchu pjecz minutow priedy pola fhoreje, zo bychu jej pschihad měšchnika wozjewite. Běšče w džewjecž hodžinach dupołdnja, hdhž měšchnik do wjeski pschińdže. Psched khěžu stejše wulka cžroda wczipnych ludži a cyła wjes běšče so zhromadžiła, zo bychu Europjana wohladali. Tola njeběšče žane njepscistojne słowo słyshecž, ale wschitchy so pschistojnje zadžeržachu.

Měšchnik do khěže stupi a džěšče do komory, kotraž so bóržy z wczipnymi napjelni. Kóždny chysche pschihadowacž a pschipošuchowacž. Dokelž chysche žoninu spowjedž słyshecž, njemóžesche tychle ludži pschitym trjebacž. Kazasche jim, zo bychu do poboczneje jstwy woteschli. Dosč zwólnje to scžinichu. Hdhž běšče měšchnik swoju službu dokonjał, dohlada so na tsi žónske hłowy wysche łožnoho zawěschja. Běchu to tsi póhanske žony, kiž běchu so na wohnišcžo stupike, zo bychu spowjedanjo słyschate. Tola jim jich wczipnosč wjele pomhala njeje, dokelž běšče hłós fhoreje tač słaby był, zo móžesche jón měšchnik lědym zroze micž. Pohanscy Chinesejo su wczipny lud a nałożuja wschě móžne srědky, zo bychu zhonili, schto so we spowjedži praji. Skoro wschitchy misionarajo na to skorža.

Po swojej poslednjeje spowjedži běšče žona hišcže schějcž dnów žiwa. Bjez bojosče widžesche smjercž so bližicž. Pschecy Boha wo wodacžo hrěchow proschesche. Pschi jeje łožu rycžachu wo pschihotowanjach t jeje pohrjebej, wo płacžiznje kaschča a tajku draštu budžeja ju t pohrjebej woblekacž. Khora wscho słyschesche a chysche sama na to wotmłowjecž.

Wowoła swojoho muža a pschihodnu macž, zo by jimaj swoju poslednju wolu wozjewiła. „Za wumrju skoro, ale njecham, zo by so po mojej smjerczi kaschcž kupił. Schto pomha, hdyž so hubjene cžeko, kiž budže žratwa wafow, do kaschcža zamknje, kiž hromadu pjenjež płaczi? Njech tyscher pschińdže a mje do schtyrjoch wschědnych deskow połoži. Drasty žaneje njecham; toho dla žaneje nje kupujče. Zahrjebajče mje we tej drascže, w kotrejž hewał khodžu. Čžeto je we božimaj woczomaj jara mało. Čžoho dla dyrbjeli so za nje tak jara staracž? Schtož wam naporucžuju, je moja duscha. Čhcu z kšhesčžanskimi wobryadami (waschnjemi) hrjebana byčž. Njezapalejče za mnje žanu drastu a žanu slěbornu papjeru. To je póhanšte a pschiwěrne waschnjo. Kšhesčženjo to hidža. Proschče knježny we Talekiao, zo bychu smjertne modlitwy za moju duschu spěwale. Sedmy džen po mojej smjerczi kupče we Tsinspu dvě cžerwjenej swěcžy a cyrobu. Potom džicže do Talekiao a pscheproschče knježny z nowa k sebi, zo bychu tudy smjertne modlitwy spěwale. Potom pschihotujče jim po kšhesčžanskim waschnju hosčžinu a k džakej za jich luboscž dajče jim něšto pjenjež.“

Muž a pschihodna macž slubischtaj, zo chcetaj jeje wolu swěrnje dopjelnicž. W tutej wěcy změrowana, woczakowasche swoju poslednju hodžinku w pokoju sprawnych, kotrymž je wumrjecž dobytč.

W nočy wot 25. hacž do 26. septembra khora cžujesche, zo ma hiščče někotre hodžiny čžasa hacž k smjerczi. Proschesche muža, zo by do Talekiao schoł a knježny prosně, zo bychu pschischke a za nju modlitwy mrějachch spěwale. Běsche w počnoch. Muž

rjekny: „Nimamy žanoho czołma a w tymle času njemóžu sebi nihdže žadny požćicź. Ale hnydom na ranjo chcu po knježny hicź.“

„Derje,“ wotmłowi kłhora, „tola so mi zda, zo psched jich pschithadom wumrju.“

Nětko wobroczi so k swojej pschithodnej maczeri, k swojomu mužej a někotrym druhim wosobam, kiž pschi jeje kóžu stejachu a rjekny jim: „Wopolažajće mi poslednju słužbu. Sdnyž so dohladacze, zo ja wjach ryczecź njemóžu, prajće čas wot časa wótse modlitwu: „Zazo, Molia, kieu ngu! (Ježus, Marija, stej taj pschi mni).“ Z tym mi dowěru na Ježusa a Mariju zaschćěpicze. Prajće nětko modlitwu, zo bych wjedžała, hač macze ju derje w pomjatkju.“

Woni spytachu, ale prajachu słowa chle wopať. „Ach,“ rjekny kłhora, „tať to njeje. Prajće: Zazo, Molia, kieu ngu! — Tola, mi dosaha, jeno zo słowje „Zazo, Molia“ k tróschtej swojeje dusche slyšchu.“

To bě jeje poslednja rycź. Někotry króć hišće z hubomaj hibny, ert pať njemóžesche žanoho słowa wjach wuprajeć. Jeje pschithodna macź, jeje muž a druge wosoby, kiž běchu pschi jeje kóžu, dđeržachu za swoju winowatosć, naspomnjenu modlitwu tať derje hač móžno wuprajeć. Tať póhanjo kšesczancy derje wumrjecź pomhachu.

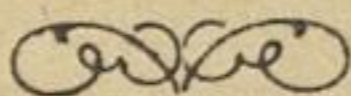
Smjercź pschińdže bjez bolosće a stysknosće. Rano w štyrjoch hodžinach wona we knjezu wusny. Poslednje dychnjenje běsche tať słabe, zo woni něotre wotamitnjenje njewjedžachu, hač je žywa abó wumrjeła. Běsche 31 lět stara.

Pohrjeb běsche kšesczanski, kaž běsche sebi žadała. Žadny póhanski pschiwěrl njebu do njoho pleczeny.

Desame ranjo hišcže pscheprošy muž knježny, zo bychu pschi czěle žony smjertne modlitwy spěwale. Wone pschińdžechu do wjeski. Hdyž běchu modlitwy wuspěspěwale a czělo ze swjećenej wodu wokrjepile, hotowachu so zasty na woteńdženjo. Tu pschistupi muž k nim, w ruce džeržich rózowc a kschizit zemrjeteje, a rjekny: „Tejle wěcy skuscheschtaj njebohej. Za kschesczan njeistym a tola njechať so ženje wot njeju džělicž. Budžetaj mje dopomnjecž na žonu, kotraž běšče tať dobra a póccžiwa.“

Schtóž do istwy pöhanskohe bura zastupi, widži tam na komornej scženje rózowc a kschiz wisacž. Hdyž so jeho prascheja, sčto ma to na sebi, powjeda jim muž z wjesokoscžu wo rjanych pocžinkach teje, kotrejž su skuschale a tať je wona tutej wěcy hafo kschesczanka pobožnje trjebała.

Hišcže jena žadoscž zemrjeteje mějesche so dopjelnicž. Sedmy džen pschińdžechu knježny z Talekiao zasty, zo bychu so pschi kaschcžu modliť, kiž mějesche so nětlo zemi pschepodacž. Pschi zastupjenju do domu wopominachu z wjesokoscžu póccžiwoscže, z kotrymiž je njeboha swěczika. Bohu so džakowachu, zo je jej tať rjanu a zbóžnu smjercž popschal.

Čiškczak L. A. Donnerhal w Budyschinje.

